

39. Az első világháború kirobbanása, hadviselő felek, a hadviselés jellemzői.

Magyarország részvétele a háborúban

Korinek Bulcsú 2025A

Az első világháború kitérésének casus bellije (ürügye) az **1914. június 28-i sarajevói merénylet** volt, ahol Gavrilo Princip szerb merénylő meggyilkolta Ferenc Ferdinándot – az Osztrák-Magyar Monarchia trónörökösét – és feleségét. Ekkor két **szövetségi rendszer** létezett Európában, az **antant** és a **központi hatalmak**. Az antant szövetségi rendszerének kiépülése **1893-ban** kezdődött, amikor az **Orosz Birodalom és Franciaország katonai szövetséget** kötnek. **1904-ben a Brit Birodalom és Franciaország megkötötte az entente cordiale-t** (szívélyes megegyezés) – innen ered az antant név – melyben felosztják Észak-Afrikát. Végül **1907-ben az Orosz Birodalom és Anglia is katonai szövetséget** kötnek, ezzel megalakul az első világháború elején ismert antant. Anglia korábban mindkét, szintén terjeszkedni kívánó nagyhatalommal ellentétben állt. Később a háború során csatlakozik **Olaszország, Szerbia és Románia**, illetve társult hatalomként az **Amerikai Egyesült Államok** is. A **központi hatalmak**, alapjait **Bismarck** fektette le 1873-ban, amikor létrehozta a **három császár egyezménye** a **Német Császárság, az Osztrák-Magyar Monarchia és Orosz Birodalom** között. Később a **berlini kongresszuson 1879-ben** a Német Császárság és az Osztrák-Magyar Monarchia egy újabb szövetséget köt **kettős szövetség** néven. Ehhez a kettős szövetséghez csatlakozik **1882-ben Olaszország**, és így jön létre a **három szövetség**. Később a balkáni konfliktusok hatására csatlakozik a három szövetséghez az **Oszmán Birodalom és Bulgária** is. Ezután lett a szövetségi rendszer neve **központi hatalmak**.

A **Schlieffen-terv** szerint Németország **nyugaton támadva gyorsan akarta elfoglalni Hollandiát, Belgiumot és Franciaországot**, mielőtt Oroszország képes lenne mozgósítani a csapatait, **majd keleten Oroszország legyőzését tervezte**. Azonban **villámháború helyett egy állóháború** alakult ki. Ráadásul az oroszok a vártnál gyorsabban mozgósítottak, létrejött a keleti front is. Ez az antantnak kedvezett, melynek az országait még az **USA is támogatta** tartalékokkal. **1917-ben az USA fegyveresen csatlakozott az antant oldalán** a háborúba. Ez nagy szerepet játszott a háború végkimenetelében.

Az első világháború **több fronton** zajlott. A **keleti és déli front mozgékonyabb**, míg a **nyugati front** 1914 végétől **állóháború** jellegű volt. Az állóháborúk legfőbb jellemzője a **lövészárok**. Az **anyagcsata** leghíresebb jelképei **Verdun** (francia ↔ német) és a **Somme** (angol ↔ német) melletti harcok lettek. Mindkét helyen százezrek haltak meg 1916-ban. A lövészárkok gyakran fel voltak szerelve egy új haditechnikai találmánnyal, a **géppuskával**, ami a **senki földjére** – a két fél lövészárkai között lévő területre – nézett. Hadászati innovációnak számított még a **repülők** használata, a **harci gáz**, az egyre **nagyobb tűzerőű hadihajók**, valamint később a **tankok**. A hadiipari fejlődés a **második ipari forradalomnak** volt köszönhető. A magas teherbírással bíró **vasutakkal** megtöbbszöröződött a termelés, a **kutatásokba** öntött tőkével a felek erősíteni hadi arzenáljukat.

Mivel a sok férfi a fronton harcolt, ezért a hátszágban jelentősen csökkent a munkaerő. Ennek hatására **nagyon sok nő a hadianyag- és egyéb gyárakban dolgozott**. Az **életszínvonal jelentősen csökkent** a háború alatt, a magas kiadásokkal nőtt az **infláció**, több helyütt **jegyrendszert** vezettek be.

Magyarország a **balkáni, a keleti és az olasz fronton** vett részt az első világháborúban. **Tisza István miniszterelnök eleinte, 1914 júliusában hevesen ellenezte Szerbia megtámadását, ám német nyomásra beleegyezett**, és a későbbiekben teljes mellésélességgel a **háborút támogatta**, amíg hivatalban volt.

(1) A balkáni fronton 1914-ben végig harcolt az Osztrák-Magyar Monarchia **Szerbiával szemben**, ám az államot csak **1915-ben sikerült elfoglalni német és bolgár segítséggel**. A háború második felében egy egyesült **francia-brit-szerb-görög** hadsereg visszafoglalta a szerb területeket és legyőzte a bolgár csapatokat, ezzel az **egész Balkán antant fennhatóság** alá került.

(2) A keleti fronton 1914-ben a Monarchia **védekezésre szorult Oroszországgal szemben**. 1915-ben az oroszok elfoglalták a Monarchia csapatai által védett galíciai **Przemysl erődjét**. Ugyancsak **1915-ben Gorlicénél a Monarchia csapatai** német erőkkel megsegítve áttörték a frontot, ami 500 km-rel keletebbre tolódott. **1916-ban** Oroszország megindította a **Bruszilov-offenzívát**, melyben egészen a **Kárpátokig** elért az orosz hadsereg. A katonai sikerek hatására **Románia** belépett a háborúba az antant oldalán és **megtámadta Erdélyt**. Románia az **antanttal egy titkos szerződést** is aláírt **1916-ban**, miszerint a **Tiszánál húzódná** a háború után **Románia határa**, ha az **antant oldalán** száll be a háborúba. A román támadás sikertelen volt, 1916 végén bolgár, német és oszmán csapatok elfoglalták Bukarestet. Az **1917-es bolsevik hatalomátvétel** hatására – mivel a hatalom belföldön történő megtartására koncentrálnak a kommunisták bármilyen áron békét akartak kötni – **1918-ban megszűnt a keleti front** (breszt-litovszki (külön)béke, amelyben Szovjet-Oroszország óriási engedményekre kényszerült), valamint a katonai kudarcok hatására Románia is különbékét kötött 1918-ban a központi hatalmakkal.

(3) Az olasz fronton Doberdónál, az **Isonzó folyónál és a Júliai-Alpokban** folytak a csaták. **12 isonzói csata** történt **1915-től 1917-ig**. Ez a nyugati frontoz hasonlóan **lövészárkos állóháború** volt, ám magashegyvidéki környezetben zajlott. 1917-ben az Osztrák-Magyar Monarchia hadserege német erőkkel megsegítve áttörte az olasz frontot – **caporettoi áttörés** – majd elfoglalta Veneto tartomány nagy részét. Ennek ellenére **1918-ban az olasz hadsereg újrászerveződött** és antant segítséggel megsemmisítette az Olaszországban állomásozó osztrák-magyar erőket.

A háború lezárása után **1920. június 4-én** Magyarország aláírja a **trianoni békét**. **Wilson amerikai elnök 14 pontjának a 10. pontjában a Monarchia nemzetiségeinek autonóm fejlődését javasolta**. Ennek ellenére az antant elsősorban **nem etnikai alapon** húzta meg Magyarország határait, **3 millió magyar maradt az ország határain kívül**.